

УДК 371.134

АВРАМЕНКО О. О.

м. Київ, Україна

ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ – ЯКІСНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЮВЕЛІРІВ

У статті аналізуються зміни які відбуваються у професійній підготовці кваліфікованих робітників з ювелірних професій пов'язаними з реформами освіти під впливом Болонського процесу.

Ключові слова: Європейська інтеграція, професійна підготовка, професійна компетентність, компетентнісний підхід.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Один із пріоритетних напрямків Європейської інтеграції країн, що підписали Лісабонську конвенцію – підвищення конкурентоспроможності Європейського ринку праці і освітніх установ. Булонська декларація – наступний крок країн Європи, завдяки якій країни-учасниці домовилися узгодити спільні вимоги, критерії і стандарти національної системи вищої освіти, зговорилися про створення єдиного освітнього і наукового простору, в межах якого мають діяти єдині вимоги щодо визнання документів про освіту, працевлаштування і мобільності громадян. [7, с. 6]

Проведення реформ в вищій освіті неможливе без реформ у професійно-технічній освіті так як змінами передбачено створення мережі ступеневого навчання. Компетентність учнів-випускників навчальних закладів системи ПТО – старт до компетентностей вищої освіти.

За даними Міжнародної комісії Ради Європи поняття “компетентність” трактується як загальні чи ключові уміння, базові знання, фундаментальні шляхи навчання. [4, с. 8]

ПТО України починає оперувати поняттями компетентності в тому сенсі, який пропонують європейські країни. Найбільш вагомий і ефективний проекти компетентності носять багаторівневий характер, наприклад спільні ініціативи Європейської Комісії, Європейського фонду освіти, у яких взяли участь ПТНЗ України, Росії, Білорусії, Німеччини, Франції в результаті чого з'явилися проекти: “Підприємництво в освіті і навчанні”, “Децентралізація ПТО в Україні”. Однією із задач, а як наслідок і результат проектів – вироблення загального розуміння змісту національних рамок кваліфікації в термінах компетентності і якості професійної підготовки в навчальних закладах. Результат проекту – розроблені набори компетентності, що включають знання, вміння й навички учнів (слухачів), обумовлені як для кожного блоку навчальних програм, так і для програми професійної підготовки кваліфікованих робітників в цілому. Зручність компетентного підходу полягає в тому, що він дозволяє зберігати гнучкість і автономність побудови навчального плану.

Аналіз досліджень за проблемою. Наукова спільнота на сучасному етапі відпра-

цьовує поняття “компетентність”: І. Зязюн, Н. Ничкало, О.Щербак, В. Радкевич, Т. Десятов, І. Пернер, В. Краєвський, А. Хуторський, Р. Гуревич та інші вносять вагомий внесок у формування визначення пов'язаного з професійною компетентністю кваліфікованих робітників. Д. Гришин, І. Бех, В. Лозова, Н. Ничкало, О. Подмазін, О. Пруцакова, В. Суриков та ін. професійну компетентність розглядають як соціокультурний підхід. Ін-акше, професійна компетентність – це здатність діяти в ситуації невизначеності, здатності працювати як одноосібно так і в команді [8, 9, 11].

Паралельно з поняттям “професійна компетентність”, розглядається поняття “компетентнісний підхід” у підготовці кваліфікованого робітника, що обумовлено світовою тенденцією зміни освітньої парадигми, коли зміщуються критерії принципу адекватності на принцип професійної компетентності випускників освітніх закладів. На думку Т. Ісаєвої, Г. Горда шевської – основними рисами компетентнісного підходу є:

- загально соціальна і особистісна значимість сформованих знань, вмінь, навичок, якостей і способів продуктивної діяльності;
- формування компетенцій як сукупності змістових орієнтацій, що базуються на досягненні національної та загальнолюдської культури;
- створення ситуацій для комплексної перевірки вмінь практичного застосування знань і набуття ціннісного життєвого досвіду;
- інтегративна характеристика виявлення особистості, пов'язана з її здатністю удосконалювати знання, уміння і способи діяльності в міру соціалізації і накопичення досвіду життєдіяльності. [1, с 64].

Виклад основного матеріалу дослідження. Компетентнісний підхід до учнів, що навчаються в ПТНЗ з ювелірних професій, на першому місці проявляється не інформованість учня, а вміння вирішувати проблеми, які виникають в наступних ситуаціях:

- 1) у пізнанні і поясненні особливостей формування, виготовлення ювелірних виробів;
- 2) освоєнні сучасної техніки та технології ювелірного виробництва;
- 3) у взаємовідносинах серед учасників навчально-виробничого процесу в навчальному закладі, в етичних нормах, при оцінці власних вчинків;

- 4) в середовищі при виконанні соціальних ролей громадянина, учня, члена виробничого ювелірного підприємства;
- 5) при оцінці готовності до навчання в професійному навчальному закладі;
- 6) зорієнтованості на ринкову необхідність;
- 7) вирішенні власної проблеми життєвого самовизначення, вибору стилю і способу життя, способів вирішення конфліктів.

І.А. Зязюн, О.М. Пехота зазначають, що в процесі професійної підготовки важлива роль відводиться педагогічному працівнику, в ПТНЗ – це викладачі та майстри виробничого навчання, які формують професійну компетентність у учнів в процесі навчання в т.ч. і за ювелірними професіями. Професійна компетентність педагогічного працівника – важлива характеристика успішного формування професійної компетентності у учнів. Тому професійна компетентність педагогічного працівника визначається як сукупність комунікативних, конструктивних, організаційних умінь і здібностей, а також готовність практичного застосування їх педагогічної діяльності. [6.]

І.Я. Пернер, В.В. Красевський, А.В. Хуторський – структуру професійної компетентності педагогічного працівника розглядають як єднання трьох складових: когнітивної (наявність системи педагогічних і спеціальних предметних знань), операційно-технологічної (оволодіння методами, технологіями, способами педагогічної взаємодії, методами навчання предмету), особистісної (цінності, соціальної позиції, особистісні риси спеціаліста). [10, с. 58–64.]

Безперечно, що педагогічні працівники ПТНЗ, які проводять професійну підготовку кваліфікованих робітників з ювелірних професій повинні володіти структурними складовими професійної компетентності вказаними вище. Їхня особливість в порівнянні з іншими закладами системи ПТО – це володіння технологічно-мистецькими компетентностями.

За роки реформ збільшилась мережа навчальних закладів, які проводять професійну підготовку кваліфікованих робітників з ювелірних професій. На даний час в Україні 5 навчальних закладів проводять професійну підготовку кваліфікованих робітників з ювелірних професій: ДПТНЗ “Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва”, Центр ПТО № 1 м. Вінниця, Харківське вище професійне училище сфери послуг, Добровірський професійний лицей та приватний навчальний заклад Навчально-виробничий центр “Академія ювелірного мистецтва м. Одеса” (в порівнянні в 2005 році один).

Дослідження професійної підготовки кваліфікованих робітників з професій ювелірного профілю в навчальних закладах системи ПТО не відбувалося. Існують досить вагомий науковий напрацювання: В. Радкевич, Н. Ничкало, В. Бойчук, Н. Важевская, Г. Гребенюк,

Р. Гуревич, Т. Десятов, Н. Заячківська, Т. Усаєнко, І. Зязюн, В. Ковальчук, С. Колос, В. Орлов, О. Отич, О. Рудницька, А. Смирнова, Н. Талалуєва, щодо професійної підготовки в закладах профтехосвіти художнього профілю, які є спорідненими, щодо організації навчально-виробничого процесу, дозвілля учнів з навчальними закладами системи ПТО, що проводять професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників з ювелірних професій.

Відношення до професійної підготовки кваліфікованих робітників в навчальних закладах системи ПТО і на ювелірних підприємствах формувалось, так як і в інших сферах господарської діяльності політичним відношенням влади до розвитку ювелірної продукції через законодавчо нормативні документи, ставленням самого суспільства до ювелірного мистецтва, адже як сказав наш сучасник директор ВАТ “Київ Експоплаза” Іванов В.А. – “Ювелірна галузь була і залишається барометром соціального достатку людей”. [3, с. 72.]

Професійна підготовка здійснюється в навчальних закладах системи ПТО і на підприємствах ювелірної галузі, передусім вона регулюється Законом України “Про професійно-технічну освіту”, враховуючи це, перші кроки реформ були направлені на зміни даного закону. Так від 11.09.2003р. в ст. 3 “Професійно-технічна освіта” надано визначення первинної професійної підготовки, з’ясовано, що вона є однією із форм професійно-технічного навчання, як в навчальних закладах системи ПТО, так і на підприємствах. Внесено зміни у визначення первинної професійної підготовки записано, що первинна професійна підготовка – це здобуття професійно-технічної освіти особами, які раніше не мали робітничої професії, або спеціальності іншого освітньо-кваліфікаційного рівня, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації, необхідний для продуктивної професійної діяльності [2].

Виробничі відносини підприємств визначаються Кодексом законів про працю України. Учень, що здобуває професійну підготовку, відпрацьовує здобуті навички в навчальних майстернях на робочих місцях підприємств. Учень, що одержує професійну підготовку на підприємстві теж потребує врегулювання відносин з підприємством, тому були внесені зміни в зазначений кодекс. 06.02.2003 р. в ст. 201 (КЗкП) “Організація виробничого навчання” визначені форми організації професійної підготовки кваліфікованих робітників на підприємствах: індивідуальна; бригадна, курсова і передбачена можливість виділення власних коштів підприємства на здійснення професійної підготовки. Ст. 204, 205 (КЗкП) передбачені умови за яких здійснюється професійна підготовка кваліфікованих робітників на підприємствах, відношення до особи

яка проходить професійну підготовку. Ст. 206 (КЗкП) зазначається, що робітникам, який успішно закінчив виробниче навчання присвоюється кваліфікація відповідно до тарифно-кваліфікаційного довідника і надається робота відповідно до набутої ним кваліфікації та присвоєного розряду.[5.]

Постановою Кабміну №784 від 27.08. 2010 р. “Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням” внесені зміни, щодо працевлаштування учнів на робочі місця підприємств по закінченню професійної підготовки, змінено підхід до формування державного замовлення на професійну підготовку в навчальних закладах системи ПТО.

30.12.2010 року прийняті Міністерством освіти і науки; сім’ї та молоді 2 державні стандарти з професій: “Ювелір-закріпник”, “Ювелір (ювелір-модельєр)”, які визначають вимоги до професійної підготовки кваліфікованих робітників з зазначених професій. Тривалий час відбувалася їх розробка і апробація. З 27.12.2007 р. було прийнято рішення МОН України про розробку Державних стандартів ПТО з професій 7312.2 “Ювелір (Ювелір-модельєр)”, 7414.2 “Ювелір-закріпник”. Для проведення розробки двох стандартів були створені в ДПТНЗ “Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва” творчі групи до яких були залучені практичні працівники виробництва: ВАТ “Київський ювелірний завод” та ТОВ “Гаразд”, майстри виробничого навчання та викладачі, адміністрація. В термін відведений МОН України для розробки стандартів з професій 7312.2 “Ювелір (Ювелір-модельєр)”, 7414.2 “Ювелір-закріпник”, до 1 травня 2008 р. вони були розроблені. З 1 вересня 2008 р. до 1 липня 2009 р. здійснювалась їх апробація. З професії “Ювелір-закріпник” на базі:

- Центр ПТО №1 м. Вінниця;
- ДПТНЗ “Харківське вище професійне училище сфери послуг”;
- ДПТНЗ “Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва”.
- З професії “Ювелір (Ювелір-модельєр)” на базі:
- ДПТНЗ “Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва”;
- Навчально-виробничий центр “Академія ювелірного мистецтва м. Одеса”.

Протокольними рішеннями від 24.10.09 р. та 25.10.09 р. були визнані зауваження, щодо змісту в робочих навчальних програмах з професійно-теоретичної, професійно-практичної, загально-технічної підготовки. Терміном до 14.02.10 р. розробниками державного стандарту творчою групою ДПТНЗ “Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва”, з професій 7312.2 “Ювелір (Ювелір-модельєр)”, 7414.2 “Ювелір-закріпник” було усунуто недоліки. Рецензійними листами:

Асоціації ювелірів України та ТОВ “Гаразд” визначена можливість використання розроблених стандартів при впровадженні професійної підготовки, навчання або підвищенні кваліфікації в ПТНЗ України та робочих місцях підприємств ювелірної галузі.

Висновки. На шляху до Європейської інтеграції освітнього простору – професійна підготовка кваліфікованих робітників з ювелірних професій набуває якісно нових змін пов’язаних передусім із змінами в змісті професійної підготовки, які відбуваються за рахунок впровадження Державних стандартів професійної підготовки з професій: 7312.2 “Ювелір (Ювелір-модельєр)”, 7414.2 “Ювелір-закріпник”. Підходом до визначення професійної компетентності учнів і педагогічних працівників навчальних закладів ПТО. Змінами в законодавчо-нормативних документах, які суттєво впливають на реалізацію професійної підготовки, як в навчальних закладах так і на підприємствах ювелірної галузі. Професійна підготовка кваліфікованих робітників з ювелірних професій потребує подальшого дослідження так як відсутні дослідження середовища в якому відбувається набуття професійних компетентностей осіб які її отримують, відсутня інформація щодо соціально-педагогічного аспекту розвитку професійної підготовки кваліфікованих робітників, як на підприємствах ювелірної галузі так і в навчальних закладах системи ПТО.

Література

1. Гордашевська Г.І. Поняття “Компетентність”, “Компетенція” в педагогічній освіті / зб. наук. пр. ч. 1. – Умань – 2009 – стор. 61–68 с. 64].
2. Загальна середня освіта: Збірник нормативно-правових документів. Частина II. – К.: ЗАТ “НІЧВАЛА”, 2003. – 532 с
3. Інформаційно-аналітичний журнал Асоціації ювелірів України. Вісник ювеліра України. – Випуск 3. – К.: ООО “Ювелір Пресс”. – 2009. – 72 с.]
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. Ред. О.В. Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 112 с. с. 8
5. Основні чинні кодекси і закони України / Уклад. Ю.П. Єлісовенко. – 2-ге вид. – К.: Махаон, 2003. – 976 с
6. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій / за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К., 2003. – 240 с.
7. Проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу: Матеріали Першої Всеукраїнської наук.-практ. конф., Київ, 20–21 лютого 2004 р. / Редкол.: І.І. Тимошенко (голова) та ін. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2004. – 197 с.
8. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: К.І.С., 2003. – 296 с.
9. Філософський словник / За ред. В.І. Шинкарука. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Гол. Ред. УРЕ, 1986. – 800 с. стор. 704
10. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003 – № 2 – С. 58–64.]
11. Хуторской А. Деятельность как содержание образования // Народное образование. – 2003. – № 8. – С. 107–114.